

Nr. 2–2006

esperanto-Nytt

Informasjon fra Norsk Esperanto-Forbund

Utmattet av språk s. 6

Ungdomssjef med bergensk fortid s. 2

Lordi-jente uten maske s. 4

Hvordan er esperantos alfabet? s. 7

Ungdomssjef med bergensk fortid

Lederen for esperantoungdommen internasjonalt har gått av, og en ny er valgt.

Det var i fjor sommer at nordmannen Heming Welde Thorbjørnsen (26) ble valgt til leder av den internasjonale esperantoungdoms-organisasjonen TEJO. Han har tidligere vært leder for Norsk esperanto-ungdom, og ble valgt for perioden 2005–2007. Han var den første nordmannen som noen gang var valgt inn i TEJO-styret.

Men halvveis i valgperioden valgte Thorbjørnsen å be om avløsning. Under ungdomstreffet i Sarajevo i sommer ble isteden David-Emil Wickström (bildet) valgt.

Wickström (28) snakker tre morsmål: engelsk, svensk og norsk. Han ble født i Bergen i 1978, men har røtter og fartstid fra større deler av Europa, Russland og USA. I tillegg til sine tre morsmål snakker han også tysk og esperanto flytende.

Han bor for tiden i København, hvor han arbeider med en doktoravhandling

om russisk populærmusikk. Han snakker selvfølgelig også russisk.

Ideologisk betegner han seg selv som pragmatiker, som ikke har tro på at esperanto skal «seire» i verden. Derimot ser han på esperanto som et praktisk hjelpemiddel i arbeidet med å skape bedre kontakt og kommunikasjon mellom folk fra ulike deler av jordkloden.

Instant Messaging på Esperanto

Meebo er en ny tjeneste som foreløpig gjennomgår en prøveperiode. Meebo lar deg logge inn på din IM-konto fra tjenester som AIM, Yahoo, Gtalk eller MSN uten at du trenger tilgang til programmene fra disse tjenestene.

Dette betyr at uansett hvor du har Internett-tilkobling, så kan du chatte med dine kamerater, også på Esperanto. Brukergrensesnittet til Meebo er svært lett å oversette, og det er allerede folk som har satt i gang arbeidet med oversettelsen til Esperanto. Så langt gjenstår 132 tekstdeler av 269 til oversetting, og hvem som helst har mulighet til å delta i arbeidet.

Du kan lese mer på <http://www.meebo.com>.

ah

Desperat oppstandelse

Det gikk sjokkbølger gjennom esperantomiljøene da det populære bandet Esperanto Desperado ble oppløst i fjor. Nå har den København-baserte gruppa stått opp fra de døde.

Esperanto Desperado er kjent for sine humørfylte og danseglade sanger med tekster på esperanto. De spiller ofte for et dansk publikum som ikke forstår esperanto, men som gjerne lar seg fange av gruppens glade og livlige sceneopptreden. De har ellers vært et meget populært innslag på ulike esperantotreff omkring i verden.

Medlemmene i gruppa er omtrent fullstendig skiftet ut. Den tidligere frontfiguren Kim Henriksen har ikke blitt med i nye Esperanto

Desperado, det har bare vokalist/gitarist Amir Hadžiahmetović. Han har til gjengjeld fått med seg trommisen Laurent Fricault samt Karl Maybach på bass, trombone og tangentinstrument.

Bandet har hjemmeside på denne adressen:

<http://www.esperantodesperado.dk/>

William Auld er død

For folk flest er William Auld (1924–2006) et ukjent navn. For esperantobrukere er denne skotske forfatteren like kjent som Ibsen er ellers i verden. William Auld er kanskje best kjent for den originale diktsyklusen *La infana raso* (Barnerasen) fra 1956 og for oversettelsen av Shakespeares sonetter (1981). Blant Tolkien-fans er han likevel kanskje enda mer kjent for esperanto-oversettelsen av *Ringenes herre* (1995–97). For sitt forfatterskap ble han i 1999 (samt 2004 og 2006) nominert til Nobels litteraturpris som den første esperantospråklige forfatter noensinne. Han døde 11. september i år.

Lære esperanto?

Prøv dette nettkurset: <http://lernu.net>

Eller gå til <http://www.esperanto.no> og utforsk nettstedet.

Awa i Lordi (t.v.) og Leena i Dolchamar (t.h.)

Med låta «Hardrock Halleluja» vant Finland årets Melodi Grand Prix. De monsterkleddede medlemmene har vært nøye med å skjule hvordan de egentlig ser ut, men en av dem er tidligere kjent for esperanto-publikumet. Dette er keyboard-zombien Awa. Egentlig heter hun Leena Peisa, og har tidligere spilt i det finske esperanto-bandet Dolchamar.

Ifølge *Aftonbladet* er Leena klassisk skolert pianist, men har spilt keyboard siden tenårene.

Etter at flere aviser i vår presenterte umaskerte bilder av både Leena og andre Lordi-medlemmer, fikk de gjennomgå flerfoldige skyllebøtter fra fansen. De fleste bildene er også forsvunnet fra de ulike nettsidene, og selv den tyske boulevard-avisa *Bild.de* har fjernet bildet av maskeløse Leena fra hjemmesidene sine.

Ettersom *Esperanto-nytt* ikke har finske Lordi-fans som målgruppe, tar vi sjansen på å publisere et bilde av Leena som vi fant på Dolchamars hjemmeside.

Esperanto-TV oppgraderes

Den internettbaserte TV-stasjonen ITV har nylig oppgradert sine sendinger fra 128 kbs til 300 kbs. For seeren betyr dette at man nå har mulighet til å se på ITV med mye bedre bildekvalitet enn det man før hadde mulighet til.

ITV har også begynt å reklamere for en ny tegneseriefigur som skal vises på kanalen. Lite har blitt fortalt om figuren, men han går visst nok under navnet Tĉeko. ITV kan ses på adressen: <http://internacia.tv>

ITV ikke alene

ITV er ikke alene når det gjelder internett-tv på esperanto. Nettstedet <http://farbskatol.net> tilbyr for tiden flere esperantospråklige videoer av forskjellige typer, deriblant en rekke snutter om matlaging. Blant annet kan du lære hvordan du tilbereder en kalkun.

To land og ein katt

To nye nasjonale esperanto-organisasjonar vart i sommar tekne opp som nye medlemmer i den internasjonale paraplyorganisasjonen *Universala Esperanto-Asocio* (UEA). Dette var Madagaskar og Nepal. UEA organiserer dermed 67 nasjonale forbund.

I tillegg søkte katterforeininga *Rondo Kato* om status som samarbeidande organisasjon. Kattevennene fekk ønsket sitt oppfylt.

Ibsen på nett

Nordmannen Odd Tangerud har oversatt flere Ibsen-dramaer til esperanto. Den mest kjente oversettelsen hans er den av «Et dukkehjem», eller «Puphejmo» på esperanto. Det ble bl.a. satt opp under verdenskongressen for esperanto som gikk av stabelen i Bergen i 1991. Dette er ett av tre Ibsen-skuespill i oversettelse ved Tangerud som nå er tatt inn i *Project Gutenberg*, den første og største samlingen av gratis elektroniske bøker på Internett. «Et dukkehjem» kan nytes her: <http://www.gutenberg.org/etext/19030>

Resolusjon

Tradisjonen tro har også årets verdenskongress for esperanto vedtatt en resolusjon. Den byråkratisk formulerte teksten er på sju punkt, og kan sammenfattes slik:

Kongressdeltakerne sidestiller språklig mangfold med økologisk mangfold. Det er viktig å arbeide for språklig demokrati og mot språklig hegemoni og undertrykking.

Den fulle teksten kan du lese på norsk på denne adressen: <http://www.esperanto.no/div/resolusjon2006.shtml>

Verdenskongressen *Universala Kongreso de Esperanto* (UK) har blitt arrangert hvert år siden 1905, med unntak av krigsårene. Rundt 2100 personer fra 62 land var påmeldt på årets UK i Firenze den 29. juli til 5. august. Av disse var 302 fra Frankrike, 279 fra Italia, 181 fra Japan og 13 fra Norge. Kongressens høye beskytter var Italias president, Giorgio Napolitano. I 2007 legges kongressen til Yokohama i Japan.

Verdenspasset

Videokurset *Pasporto al la tuta mondo* (Pass til hele verden) skal snart sendes på TV i USA, nærmere bestemt på kanalen *Peralta*, som er tilgjengelig i Alameda, Berkely, Oakland, Emeryville og Piedmont. Kanalen skal vise alle de 16 episodene, og sendingen begynner søndag 3. september kl. 10 med repriser på onsdager kl. 08 og 18.30. Det er annonsert at sendingene også skal være tilgjengelige via deres hjemmeside: <http://www.peralta.tv>

Utmattet av språk

Å lære språk er vel og bra.

Men i Sør-Korea blir det av og til litt for mye av det gode.

Det er nettutgaven av avisa *Chosun Ilbo* (<http://english.chosun.com>) som melder at flere koreanske skolebarn nå har fått nok. Og i dette tilfellet var det engelsk det ble nok av.

– Jeg har lyst til å drepe engelsk! utbrøt ei jente i tredje klasse da mora spurte om hva som var i veien. Læreren hadde nettopp ringt og fortalt at datteren virket ukonsentrert.

Så brøt barnet ut i gråt. Hun var rett og slett stresset og utmattet fordi undervisningen gikk for fort. Hun klarte ikke å henge med, og gjorde det dårlig på prøvene.

Engelskopplæring er storindustri i Sør-Korea, med en årlig omsetning på over 60 milliarder norske kroner. Men samtidig er det stadig flere barn som blåser i hele språket. De lider av det som noe løslig

blir omtalt som «det engelske utmattelses-syndromet».

I en undersøkelse som avisa har utført i samarbeid med et annet nettsted, kunne nær halvparten av de intervjuede mødrene fortelle at barna deres til tider nærer en dyp motstand mot engelsk.

Symptomene er varierte. Noen barn prøver å skulke ved å si at de er syke eller at læreren slår dem. Andre feokter med armene, bruker lang tid på enkle lekseopp-gaver, eller roper: «Ikke snakk engelsk!»

Direktøren for Shins barne- og ungdomsterapeutiske senter, Shin Chul-hee, ser dette som utslag av tvang og over-dreven opplæring.

– De barna som liker engelsk minst, er de som går på skoler som fokuserer mer på arbeidsbøker enn på læring gjennom lek, og som gir for mye lekser.

Forbyr fransk

Byen Merchtem i den flamskspråklige delen av Belgia nedlegger nå forbud mot fransk på skolene. Nettutgaven av britiske *The Guardian* melder at hvis et skolebarn sier så mye som «oui» i stedet for «ja» i skolegården, risikerer det en kraftig refs.

Det har lenge vært språkstrid i Belgia, et land som er delt i to mellom fransk og flamsk (et språk som ligger nær nederlandsk). I Merchtem kan selv foreldre vente seg en overhaling hvis de snakker noe annet enn flamsk når de henter ungene etter skoletid.

Det er byrådet som har nedlagt fransk-forbudet i Merchtem, en flamskspråklig forstad til det tospråklige Brussel hvor mange franskspråklige byråkrater har bosatt seg fordi selve Brussel er for dyrt.

– Jeg synes ikke det skulle være noe problem å be dem som ikke snakker flamsk om å nedlegge en lite innsats for å snakke flamsk i flamskspråklige skoler, sier ord-fører Eddie de Block.

Den franskspråklige pressen i Belgia reagerer negativt på avgjørelsen, og avisa *Le Soir* spør: «Er Flandern redd fransk?»

Hvordan er esperantos alfabet?

E sperantos alfabet består av 28 bokstaver. Som norsk er det bygd på det latinske alfabetet, men bokstavene q, w, x, y, z, æ, ø og å brukes ikke. På den andre siden har esperanto seks bokstaver som vi ikke har i vårt alfabet: ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ og ŭ.

Mange synes det er rart at et språk som er laget for å være lettlært, har ukjente bokstaver i alfabetet sitt. Grunnen til at det er slik, er at en vil ha best mulig samsvar mellom skrift og uttale. På esperanto representerer hver bokstav en bestemt lyd, og det finnes ingen stumme bokstaver i orda. Derfor vet en med en gang hvordan et ord skal uttales når en ser det for første gang.

De seks esperanto-bokstavene står for lyder som ikke dekkes av det vanlige latinske alfabetet. Bokstaven ĉ står for *tsj* (som i *Tsjekkia*), mens ĝ er den første lyden i den engelske ordet *gentleman*. Den tyske harkelyden vi finner i navnet *Bach*, skrives med ĥ på esperanto, og den stemte j-lyden i det franske ordet *journal* skrives med ĵ. Ŝ er den norske sj-lyden (som i *sjal*). Den siste bokstaven, ŭ, kan best sam-

DETTE ER ESPERANTO

- Esperanto er eit språk.
- Det er utforma for å vera lettlært.
- Det såg dagens lys i 1887.
- Det er registrert brukarar i over 100 land.
- Alle substantiv endar på -o.
Intereso tyder *interesse*.
- Alle adjektiv endar på -a.
Interesa tyder *interessant*.
- Alle verb endar på -as i notid, -is i fortid og -os i framtid.
- Trykket landar alltid på nest siste stavinga i ordet.
- *Mi amas vin* tyder *eg elsker deg*.

menlignes med w i engelsk, og brukes bare i diftonger, som f.eks. *Eŭropo* (Europa).

Lurer du på noe?

Skriv til sporsmal@esperanto.no

a b c ĉ d e f g ĝ ĥ h ĵ i j k l m n o p r s ŝ t u ŭ v z

Visste du at...

PAVEN

Pave Benedikt 16. brukte mange språk då han ønskte verda god påske i år. Eitt av språka var esperanto.

IBSEN

Henrik Ibsen døde for 100 år siden, det vet alle. Alle vet også at han er oversatt til mange språk. Men det ikke alle vet, er at en rekke av skribleriene hans også foreligger på esperanto, bl.a. *Peer Gynt*, *Et dukkehjem* og *Brand*.

UMEÅ

Også ved Umeå Universitet i Sverige vert det undervist i esperanto dette studieåret, og også dette er eit ordinært universitetskurs som gjev studiepoeng som Lånekassa godtek. Undervisninga er Internett-basert.

LATIN TIL ESPERANTO

De latinskspråklige kortnyhetene fra EUs finske presidentskap er nå tilgjengelige også på esperanto. De blir oversatt fra latin til esperanto av et internasjonalt team. Adresse:

<http://conspectus.wordpress.com/>

AMSTERDAM

Ved Universitetet i Amsterdam vert det undervist i esperanto i studieåret 2006–2007. Kurset er eit vanleg universitetskurs som gjev studiepoeng.

Sei det på
esperanto

**Trinku
karotan sukon.**

Drikk gulrotsaft.

(Uttale: TRINko kaRÅtan SOkån)

DU KAN ABONNERE på *Esperanto-nytt* (3 utgivelser pr. år) ved å betale 30 kr. til *Esperanto-nytt*, postgironr. 7877 067 9590. Det er mulig å betale for flere år samtidig. *Informilo en la norvega lingvo. Aperadas per 3 numeroj jare ekde 1985.*

Redaksjon: Jardar Eggesbø Abrahamsen (ansv), tlf. 905 51 378; Aleksander Helgaker. E-post: <enytt@esperanto.no>. **Utforming:** Judith P. Abrahamsen.

Trykk: Øien&Indergaard. ISSN 0802 0442.

Norsk Esperanto-Forbund, Olaf Schous vei 18, 0572 Oslo. www.esperanto.no